

AZƏRBAYCAN VƏ TÜRKİYƏNİN LOGİSTİKA VASİTƏSİLƏ İQTİSADI İNTEQRASIYASI

Güllər Bağirova

Bakı Dövlət Universiteti, Bakı, Azərbaycan

e-mail: gullerbaghirova94@gmail.com

Xülasə. Məqalədə Azərbaycan və Türkiyənin logistika vasitəsilə iqtisadi inteqrasiyası məsələləri araşdırılır. Göstərilir ki, iki ölkə arasında logistika əlaqələrini yaxşılaşdırmaqla ticarət və investisiyaları artırmaq, yeni bazarlara çıxmaq və enerji təhlükəsizliyini artırmaq olar.

Açar sözlər: Azərbaycan, Türkiyə, logistika, ticarət, təchizat zənciri.

ECONOMIC INTEGRATION OF AZERBAIJAN AND TURKIYE THROUGH LOGISTICS

Gullar Bagirova

Baku State University, Baku, Azerbaijan

Abstract. The paper discusses economic integration of Azerbaijan and Turkiye through logistics. It is shown that by improving logistics links between the two countries, trade and investment can be increased, new markets can be accessed and energy security can be increased.

Keywords: Azerbaijan, Turkiye, logistics, trade, supply chain.

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ИНТЕГРАЦИЯ АЗЕРБАЙДЖАНА И ТУРЦИИ ПОСРЕДСТВОМ ЛОГИСТИКИ

Гуллар Багирова

Бакинский Государственный Университет, Баку, Азербайджан

Резюме. В статье рассматривается экономическая интеграция Азербайджана и Турции посредством логистики. Предполагается, что за счет улучшения логистических связей между двумя странами можно увеличить торговлю и инвестиции, получить доступ к новым рынкам и повысить энергетическую безопасность.

Ключевые слова: Азербайджан, Турция, логистика, торговля, цепочка поставок.

1. Giriş

İqtisadi inteqrasiya ticarətin liberallaşdırılması və ya digər əməkdaşlıq formaları vasitəsilə müxtəlif iqtisadiyyatların daha sıx inteqrasiyası prosesi kimi müəyyən edilir. İqtisadi inteqrasiya müxtəlif formalarda ola bilər, məsələn, azad ticarət sazişləri (STA), gömrük ittifaqları (Kİ), ümumi bazarlar (CM), iqtisadi birliklər (Aİ) və ya pul ittifaqları (MB). İqtisadi inteqrasiya iqtisadi artım, inkişaf, rifah, rəqabət qabiliyyəti, innovasiya və səmərəliliyə müsbət təsir göstərə bilər. Azərbaycan və Türkiyə müxtəlif vasitələrlə, xüsusilə logistika yolu ilə iqtisadi inteqrasiyanı davam etdirən iki ölkədir. Logistika müştəri tələblərini ödəmək məqsədi ilə malların, xidmətlərin və əlaqəli məlumatların mənşə nöqtəsindən istehlak nöqtəsinə qədər səmərəli axınının və saxlanması planlaşdırılması, həyata keçirilməsi və idarə edilməsi prosesi kimi müəyyən edilir. Logistika ticarət maneələrini azaltmaq, əlaqəni artırmaq, nəqliyyat xərclərini azaltmaq, xidmət keyfiyyətini artırmaq, rəqabət qabiliyyətini artırmaq və əlavə

dəyərli fəaliyyətlər yaratmaqla iqtisadi inteqrasiyanın asanlaşdırılmasında mühüm rol oynaya bilər.

Azərbaycan və Türkiyə artıq yaxın ticarət tərəfdaşlarıdır. Təkmilləşdirilmiş logistika əlaqələri iki ölkənin bizneslərinin bir-biri ilə ticarətini asanlaşdırıb, ucuzlaşdıracaq və ticarət axınının artmasına səbəb olacaq. Bu, iqtisadi artıma təkan verə və hər iki ölkədə iş yerləri yarada bilər. Təkmilləşdirilmiş logistika əlaqələri həm də Azərbaycan və Türkiyə bizneslərinin digər ölkələrdə yeni bazarlara çıxışını asanlaşdıracaq [3]. Məsələn, Azərbaycan öz neft və qazını Avropa və Asiyanın yeni bazarlarına çıxarmaq üçün Türkiyənin logistika infrastrukturundan istifadə edə bilər. Eynilə, türk biznesləri öz mallarını Mərkəzi Asiya və Rusiyanın yeni bazarlarına ixrac etmək üçün Azərbaycanın logistika infrastrukturundan istifadə edə bilərlər.

2. Kodeks Alimentarius Komissiyası tərəfindən təklif olunan qida təhlükəsizliyi sisteminin təhlili və qiymətləndirilməsi metodologiyası

Azərbaycan və Türkiyənin logistika vasitəsilə iqtisadi inteqrasiyası son illərdə diqqəti cəlb edən mövzudur, çünki hər iki ölkə ticarət və nəqliyyat əlaqələrini genişləndirməyə çalışır. Azərbaycan və Türkiyənin ortaq mədəni və dil irsi, eləcə də regionda strateji maraqları var. Onlar Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri və Trans-Anadolu təbii qaz kəməri kimi böyük enerji layihələrində də əməkdaşlıq etmişlər. Azərbaycan və Türkiyə arasında iqtisadi inteqrasiya üçün əsas problemlərdən biri Qarabağ regionu ilə bağlı hər iki ölkə ilə münaqişədə olan Ermənistanın mövcudluğuna görə birbaşa quru əlaqəsinin olmamasıdır [3]. İqtisadi inteqrasiya üçün digər mühüm təşəbbüs 2017-ci ildə tikintisi başa çatan və Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyənin dəmiryol sistemlərini birləşdirən Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xəttidir [4]. Bu dəmir yolu Avropa-Qafqaz-Asiya Nəqliyyat Dəhlizi (TRACECA) layihəsinin bir hissəsidir və məqsədi Avrasiya vasitəsilə Avropanı Çin və Cənub-Şərqi Asiya ilə əlaqələndirməkdir. Aİ 1993-cü ildən bəri TRACECA dəhlizi boyunca əsaslı layihələrə və limanların, dəmir yollarının və yolların yenilənməsinə təxminən 800 milyon dollar sərmayə qoyub. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu, həmçinin Avrasiya boyunca infrastruktur və ticarət şəbəkəsi yaratmağa çalışan Çinin Bir Kəmər, Bir Yol (OBOR) təşəbbüsü üçün alternativ marşrut təklif edir. Naxçıvan dəhlizinin yaradılması və Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun fəaliyyətə başlamasının iki ölkə arasında ticarət həcmi artıracağı və tranzit vaxtını azaldacağı gözlənilir. Azərbaycanın strateji mövqeyi və müasir infrastrukturunu onu Avrasiyanın digər ölkələri, xüsusilə də Çin və Aİ üçün cəlbedici tərəfdaşa çevirir.

Azərbaycan və Türkiyənin logistika vasitəsilə iqtisadi inteqrasiyası hər iki ölkə üçün bir sıra potensial faydalar təklif edir. Azərbaycan üçün Türkiyə ilə təkmilləşdirilmiş logistika əlaqələri ticarət və investisiyaların artmasına kömək edə bilər. Bundan əlavə, təkmilləşdirilmiş logistika əlaqələri Azərbaycanı xarici investorlar üçün daha cəlbedici edə bilər, çünki bu,

onların mal idxal və ixracını asanlaşdırar. Türkiyə üçün Azərbaycanla təkmilləşdirilmiş logistika əlaqələri onun bazar əhatəsini genişləndirməyə və yeni enerji mənbələrini təmin etməyə kömək edə bilər. Təkmilləşdirilmiş logistika əlaqələri Türkiyə üçün enerji idxalının xərclərini azaltmağa kömək edə bilər [1]. Logistika vasitəsilə Azərbaycan və Türkiyənin iqtisadi inteqrasiyasına nail olmaq üçün həll edilməli olan bir sıra problemlər var. Problemlərdən biri iki ölkəni birləşdirən adekvat infrastrukturun olmamasıdır. Hazırda Azərbaycan və Türkiyə arasında birbaşa dəmir yolu və ya avtomobil əlaqəsi yoxdur. Bundan əlavə, mövcud sərhəd keçidləri çox vaxt tıxac və səmərəsiz olur. Bu çətinliklərə baxmayaraq, logistika vasitəsilə Azərbaycan və Türkiyənin iqtisadi inteqrasiyasını təşviq etmək üçün bir sıra addımlar atıla bilər. Birinci addım iki ölkəni birləşdirən infraqururura sərmayə qoymaqdır. Bura yeni avtomobil yollarının və dəmir yollarının tikintisi, habelə sərhəd keçidlərinin təkmilləşdirilməsi daxil ola bilər. Digər bir addım isə iki ölkə arasında iqtisadi tənzimləmələrin uyğunlaşdırılmasını təşviq etməkdir. Bu, biznesin sərhəddən keçməsinə asanlaşdıracaq və ticarət xərclərini azaldacaq. Nəhayət, iki ölkə logistika sektorları arasında birgə müəssisələri və digər əməkdaşlıq formalarını təşviq etmək üçün birlikdə işləyə bilər. Bu, Azərbaycan və Türkiyə arasında daha inteqrasiya olunmuş logistika şəbəkəsinin yaradılmasına kömək edərdi.

Azərbaycan və Türkiyənin logistika vasitəsilə iqtisadi inteqrasiyasının necə əldə oluna biləcəyinə dair bəzi konkret nümunələr:

➤ İki ölkəni birləşdirən multimodal nəqliyyat dəhlizinin inkişafı: Buraya yeni avtomobil yollarının, dəmir yollarının və sərhəd keçidlərinin tikintisi, eləcə də mövcud infraqururura təkmilləşdirilməsi daxil ola bilər. Dəhliz Azərbaycan və Türkiyə arasında malların fasiləsiz daşınmasına imkan verəcək, həmçinin Azərbaycan ilə regionun digər ölkələri arasında ticarəti asanlaşdıracaq.

➤ Azərbaycan və Türkiyə logistika şirkətləri arasında birgə müəssisələrin yaradılması: Bu, iki ölkəyə təcrübə və resursları bölüşdürməyə imkan verəcək və inteqrasiya olunmuş logistika şəbəkəsinin yaradılmasına kömək edəcək.

➤ Gömrük və digər ticarət qaydalarının uyğunlaşdırılması: Bu, ticarətin maya dəyərini azaldacaq və biznesin sərhəddən keçməsinə asanlaşdıracaq.

➤ Sərhədlərarası ticarətin və investisiyanın təşviqi: İki hökumət öz biznesləri arasında ticarəti və investisiyaları təşviq etmək üçün birlikdə işləyə bilər. Bura ticarət yarmarkalarının və investisiya missiyalarının təşkili və maliyyə stimullarının təmin edilməsi daxil ola bilər [5].

Azərbaycan və Türkiyənin logistika vasitəsilə iqtisadi inteqrasiyası mürəkkəb problemdir, lakin hər iki ölkə üçün bir sıra faydalar təklif etmək potensialına malikdir. Infraqururura sərmayə qoymaq, qaydaları uyğunlaşdırmaq və iki ölkənin logistika sektorları arasında əməkdaşlığı təşviq etməklə, iki ölkə ticarət, investisiya və iqtisadi artımı artıraraq daha da inteqrasiya olunmuş logistika şəbəkəsi yarada bilər.

3. Azərbaycan və Türkiyənin logistika vasitəsilə iqtisadi inteqrasiyası hər iki ölkə üçün faydaları

Azərbaycan və Türkiyənin logistika vasitəsilə iqtisadi inteqrasiyası coğrafi yaxınlıq və ortaq maraqlara görə hər iki ölkə üçün bir sıra üstünlüklər verir. Hər iki ölkə daha sıx iqtisadi əməkdaşlığın üstünlüklərini dərk edib, xüsusilə logistika və nəqliyyat sahəsində iqtisadi əlaqələrini gücləndirmək üçün addımlar atıblar. Təkmilləşdirilmiş logistika və nəqliyyat infrastrukturunu Azərbaycan və Türkiyə arasında malların daşınmasını asanlaşdırır. Bu, ticarət həcmində artmasına gətirib çıxara bilər ki, bu da hər iki ölkənin biznesinə fayda gətirir. Azaldılmış nəqliyyat xərcləri və tranzit vaxtları məhsulları beynəlxalq bazarlarda daha rəqabətli edir. Azərbaycan və Türkiyə arasında ticarət həcmi illər ərzində əhəmiyyətli dərəcədə artaraq 2021-ci ildə 5,02 milyard dollara çatıb. İki ölkə arasında ticarət edilən əsas məhsullar neft qazı, xam neft, xam pambıq, vaksinlər və qablaşdırılmış dərmanlardır. Azərbaycan və Türkiyə, həmçinin 2002-2020-ci illər arasında bir-birinin iqtisadiyyatına böyük sərmayələr yatırımlar [3]. 2002-2020-ci illər arasında Türkiyənin Azərbaycana 12 milyard dollar; Azərbaycanın Türkiyəyə investisiyası isə 19,5 milyard dollara çatmışdır. Azərbaycan və Türkiyə arasında ticarət və investisiya əlaqələri onların ortaq mədəni və strateji əlaqələri, həmçinin TRACECA və OBOR kimi regional inteqrasiya layihələrində iştirakı ilə dəstəklənir. Azərbaycan və Türkiyə arasındakı ticarət həcmi illər üzrə ümumiləşdirən cədvəl 1-də verilmişdir.

Cədvəl 1. Azərbaycan və Türkiyə arasındakı ticarət həcmi

	Azərbaycandan Türkiyəyə ixrac (milyon ABŞ dolları)	Türkiyədən Azərbaycana ixrac (milyon ABŞ dolları)	Ümumi ticarət həcmi (milyon ABŞ dolları)
1995	20.8	161	181.8
2000	97.9	216	313.9
2005	1,016.6	457	1,473.6
2010	1,724.7	1,032	2,756.7
2015	2,057.4	2,064	4,121.4
2020	2,818.1	1,843.7	4,661.8
2021	2,830	2,370	5,020

Mənbə: www.stat.gov.az

Cədvəldə 1995-ci ildən 2021-ci ilə qədər Azərbaycan və Türkiyə arasında ticarət statistikasını göstərilir.

1. İxrac Trendləri:

– Azərbaycanın Türkiyəyə ixracı illər ərzində durmadan artaraq 1995-ci ildəki 20,8 milyon ABŞ dollarından 2021-ci ildə 2 milyon 830 milyon ABŞ dollarına yüksəlib.

– Türkiyənin Azərbaycana ixracı da ardıcıl yüksəliş trayektoriyası nümayiş etdirərək 1995-ci ildəki 161 milyon ABŞ dollarından 2021-ci ildə 2 milyon 370 milyon dollara yüksəlib.

2. Əsas Mərhələlər:

– Ticarətdə ən əhəmiyyətli artım 2000-2005-ci illərdə baş verib, həm ixrac, həm də ümumi ticarət həcmi dörd dəfədən çox artıb. Bu dövr çox güman ki, enerji layihələrinin inkişafına və Azərbaycandan Türkiyəyə neft və qaz axımına uyğun gəlir.

– 2010-cu ildə ticarətin həcmi 2756,7 milyon ABŞ dollarına çatıb ki, bu da 2005-ci ilə müqayisədə əhəmiyyətli artım deməkdir.

– Ticarət həcmi durmadan artaraq 2020-ci ildə 4 661,8 milyon ABŞ dollarına, 2021-ci ildə isə 5 020 milyon ABŞ dollarına yüksəlmişdir.

3. Ticarətə təsir edən amillər:

– Enerji resursları, xüsusən də neft və təbii qaz bu ticarət əlaqələrində mühüm rol oynayıb, Azərbaycan Türkiyəyə əhəmiyyətli enerji ixracatçısıdır.

– Geosiyasi və regional əməkdaşlıq, o cümlədən Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) və Trans-Anadolu Təbii Qaz Boru Kəməri (TANAP) kimi boru kəmərlərinin tikintisi iki ölkə arasında ticarət və enerji nəqlini asanlaşdırıb.

– Ticarətin enerji resurslarından kənarında şaxələndirilməsi göz qabağındadır, çünki ticarət əlaqələri müxtəlif sektorları, o cümlədən istehsal və kənd təsərrüfatını əhatə etməklə genişlənilib.

Xülasə, enerji resursları, infrastruktur layihələri və regional əməkdaşlığın mühüm rol oynaması ilə Azərbaycan və Türkiyə arasında ticarət əlaqələri bu illər ərzində əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır. Azərbaycan mütəmadi olaraq ticarət profisiti saxlasa da, hər iki ölkə dərinləşən iqtisadi əlaqələrdən faydalanıb və ticarət həcmi genişlənməkdə davam edib ki, bu da bu ikitərəfli ticarət əlaqələrinin əhəmiyyətini əks etdirir.

Təkmilləşdirilmiş logistika və nəqliyyat infrastrukturunu malların daşınmasını asanlaşdırır, gecikmələri və darboğazları azaldır. Bu, öz növbəsində, biznesi daha çox transsərhəd ticarətlə məşğul olmağa təşviq edir və ticarət həcmiminin artmasına səbəb olur. Azaldılmış nəqliyyat xərcləri səmərəli logistikanın ən əhəmiyyətli üstünlüklərindən biridir. Müəssisələr aşağı göndərmə xərclərindən faydalana bilər ki, bu da yüksək mənfəət marjasına və ya beynəlxalq bazarlarda rəqabətli qiymətlərə səbəb ola bilər [4]. Bu xərc səmərəliliyi, xüsusilə kənd təsərrüfatı, istehsal və enerji kimi yüksək nəqliyyat xərcləri olan sənayelərə fayda verə bilər. Daha rəqabətli qiymətlər və səmərəli çatdırılma ilə Azərbaycan və Türkiyədən olan bizneslər global bazarlarda digər ölkələrin məhsulları ilə daha yaxşı rəqabət apara bilərlər. Bu, daha geniş müştəri bazası və bazar payının artması ilə nəticələnə bilər. Təkmilləşdirilmiş logistika bizneslərə ixrac bazarlarını genişləndirməyə kömək edə bilər. Daha geniş müştəri bazası iqtisadi dalğalanmalara məruz qala bilən daxili bazarlardan asılılığı azalda bilər. Müəssisələr yeni bazarlara daxil ola və bununla da ümumi riskə məruz qalmalarını azalda bilər. Səmərəli logistika sistemləri müəssisələrə təchizat zəncirlərini daha yaxşı idarə etməyə imkan verir. Onlar istehsal müddətlərini azalda, inventar saxlama xərclərini minimuma endirə və ümumi təchizat zəncirinin səmərəliliyini artırmaqla, bu da vaxtında istehsala və ya tez xarab olan mallara arxalanan sənayelər üçün çox vacibdir. Səmərəli logistika infrastrukturunu hər iki ölkədəki biznes üçün xammal və komponentlərə çıxışı yaxşılaşdırmaqla, bu, istehsal və ya

tikinti kimi idxal olunan məhsullara əsaslanan sənayelər üçün xüsusilə vacib ola bilər. Təkmilləşdirilmiş logistika nəticəsində artan ticarət və iqtisadi artım hər iki ölkədə işçi qüvvəsi üçün məşğulluq imkanlarını təmin edərək müxtəlif sektorlarda iş yerlərinin yaradılmasına səbəb ola bilər. Daha canlı ticarət mühiti iqtisadi artımı stimullaşdırır. Müəssisələr mənfəətləri yenidən investisiya edə və öz əməliyyatlarını genişləndirə bilər ki, bu da Azərbaycan və Türkiyədə ümumi iqtisadi inkişafa gətirib çıxarır. Təkmilləşdirilmiş logistika əlaqəsi hər iki ölkənin biznesləri arasında əməkdaşlığı və tərəfdaşlığı təşviq edə bilər. Bu, birgə müəssisələrə, texnologiya mübadiləsinə və bilik mübadiləsinə gətirib çıxara, innovasiya və böyüməyə təkan verə bilər. Logistika infrastrukturunun inkişafı və saxlanması çox vaxt əhəmiyyətli investisiyalar tələb edir. Bu, tikinti, mühəndislik və logistika xidmətləri ilə məşğul olan müəssisələr üçün müqavilələr və imkanlara səbəb ola bilər. Xülasə, təkmilləşdirilmiş logistika və nəqliyyat infrastrukturunu ilə asanlaşdırılan inkişaf etmiş ticarət Azərbaycan və Türkiyədəki bizneslərə müxtəlif yollarla, o cümlədən artan ticarət həcmi, xərclərin səmərəliliyi, rəqabət qabiliyyəti, bazarın şaxələndirilməsi, təchizat zəncirinin optimallaşdırılması və iqtisadi artım kimi fayda gətirmək potensialına malikdir. Bu sinerji hər iki ölkənin ümumi rifahına töhfə verə və iqtisadi əlaqələrini gücləndirə bilər. Azərbaycanın Xəzər dənizində yerləşməsi və Türkiyənin Avropa ilə Asiya arasında körpü rolunu oynaması onları ticarət üçün mühüm mərkəzə çevirir. Onların logistik şəbəkələrinin inteqrasiyası bu regionlar arasında yüklərin daha səmərəli və sərfəli daşınmasına imkan verir. Azərbaycan əhəmiyyətli neft və təbii qaz istehsalçısıdır. Logistikanı gücləndirməklə, iki ölkə Azərbaycanın enerji resurslarının Türkiyədən keçməklə global bazarlara tranzitini daha da asanlaşdırır [1]. Bu, Türkiyənin enerji tranziti dəhlizi rolunu gücləndirir. Birgə logistika layihələri çox vaxt əhəmiyyətli infrastruktur investisiyaları tələb edir. Bu, hər iki ölkədə iş yerlərinin açılmasına və iqtisadi inkişafa səbəb ola bilər. Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri və Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu kimi layihələr logistikanı gücləndirən və iqtisadi artıma töhfə verən uğurlu infrastruktur investisiyalarına nümunədir. Birgə işləməklə Azərbaycan və Türkiyə öz nəqliyyat marşrutlarını şaxələndirə, idxal və ixrac üçün vahid yoldan asılılığı azalda bilər. Bu, qonşu regionlarda siyasi qeyri-sabitlik və ya ticarət mübahisələri ilə bağlı riskləri azalda bilər. Logistika vasitəsilə iqtisadi inteqrasiya həm də daha güclü diplomatik əlaqələri gücləndirə bilər. Logistika layihələrinin uğuru çox vaxt hökumətlər arasında sıx əməkdaşlıqdan asılıdır və bu, ikitərəfli münasibətlərin digər sahələrinə də sirayət edə bilər. Təkmilləşdirilmiş logistika əlaqəsi Azərbaycan və Türkiyə bizneslərinə daha geniş regional və global bazarlara çıxış imkanı verə bilər. Türkiyə limanları, hava limanları və nəqliyyat şəbəkələri Avropa, Yaxın Şərq və Şimali Afrikaya keçid təklif edir, Azərbaycan malları isə Türkiyə bazarına çıxış edərək Avropa və Asiyaya qoşula bilər. Təkmilləşdirilmiş logistika iki ölkə arasında turizmi də inkişaf etdirə bilər. Daha asan giriş və daha sürətli nəqliyyat daha çox turist cəlb edə, mədəni və iqtisadi mübadiləni təşviq edə bilər. Türkiyə malların və enerji resurslarının öz ərazisindən hərəkətindən tranzit haqqı qazana bilər ki, bu da

əhəmiyyətli gəlir mənbəyi ola bilər. Logistika layihələri üzrə əməkdaşlıq gələcək layihələr üçün potensiallarını artırmaqla hər iki ölkəyə fayda gətirərək texnologiya transferi və bilik mübadiləsinə səbəb ola bilər.

Azərbaycan Şərqi - Qərbi ticarəti üçün logistika mərkəzi rolunu artırmaq üçün öz dəniz və hava nəqliyyatı infrastrukturuna da sərmayə qoyur. Bakının cənubunda yerləşən Ələt limanının ildə 25 milyon ton yük və bir milyon TEU konteyner daşıma qabiliyyəti ilə Xəzər dənizinin ən böyük limanlarından birinə çevriləcəyi gözlənilir. Liman həmçinin dəmir yolu, avtomobil və dəniz nəqliyyatını birləşdirən multimodal qovşaqların rolunu oynayacaq [2]. Bundan başqa, Azərbaycan Bakıda Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportunda ildə 100 min tona qədər yükü qəbul edə biləcək yeni yük terminalı tikib. Bu hava yükdaşıma qurğuları Azərbaycanın avtomobil, liman və dəmir yolu infrastrukturuna investisiyalarını tamamlayacaq [2].

Nəticə. Azərbaycan və Türkiyənin əsas ticarət yollarında yaxınlığı və strateji yerləşməsi onları Avropa və Asiya arasında səmərəli logistik əlaqələr yaratmaq üçün təşviq edir. Hər iki ölkə malların və insanların səmərəli daşınmasını asanlaşdırmaq üçün yollar, dəmir yolları, limanlar və hava limanları daxil olmaqla nəqliyyat infrastrukturunun təkmilləşdirilməsinə sərmayə qoyur. “Orta Dəhliz” kimi nəqliyyat dəhlizləri ticarəti daha da asanlaşdırmaqla Çini Avropaya, əsas iştirakçılar kimi Azərbaycan və Türkiyə ilə birləşdirməyi hədəfləyir. Malların və xidmətlərin rahat hərəkətini təşviq etmək üçün gömrük prosedurlarının sadələşdirilməsi və ticarət maneələrinin azaldılması vacibdir. Müxtəlif nəqliyyat növlərindən istifadə etmək logistikanı optimallaşdırır, səmərəliliyi artırır. İkitərəfli ticarət sazişləri və tərəfdaşlıqlar mal və xidmətlərin mübadiləsinə təşviq edə, strateji logistika mərkəzlərində mərkəzləşdirilmiş paylama, anbar və daşıma fəaliyyətləri əməliyyatları daha da sadələşdirə bilər. Müasir texnologiya və rəqəmsal həllərin tətbiqi logistika əməliyyatlarında şəffaflığı və səmərəliliyi artırır. Gömrük və ya iqtisadi birliyin yaradılması kimi daha dərin inteqrasiya siyasətinə daha yüksək koordinasiyanı və uyğunlaşdırılmasını nəzərdə tutur. Beynəlxalq təşkilatlardan maliyə axtarışı logistika infrastruktur layihələrinin kapital tutumlu xarakterini dəstəkləyə bilər [6]. Təhlükəsizlik tədbirləri üzrə əməkdaşlıq malların və insanların fasiləsiz axınını qorumaq üçün vacibdir. Azərbaycan və Türkiyənin logistika vasitəsilə iqtisadi inteqrasiyası uzunmüddətli planlaşdırma, əməkdaşlıq və investisiya tələb edən mürəkkəb prosesdir. Hər iki ölkə regional və beynəlxalq tərəfdaşlarla əməkdaşlıq vasitəsilə daha dərin iqtisadi əlaqələrdən, artan ticarətdən və təkmilləşdirilmiş əlaqələrdən faydalana bilər.

Azərbaycan və Türkiyənin logistika vasitəsilə iqtisadi inteqrasiyası bu qonşu xalqlar üçün beynəlxalq ticarətin kəşifində öz coğrafi üstünlüklərindən və strateji mövqelərindən istifadə etmək üçün cəlbedici bir fürsətdir. Bu ölkələr öz nəqliyyat infrastrukturunu təkmilləşdirməyə, gömrük prosedurlarını sadələşdirməyə və logistika qovşaqlarına sərmayə qoymağa diqqət yetirməklə səmərəli və sadələşdirilmiş ticarət marşrutları yarada bilərlər. Müasir texnologiyaların qəbulu və logistikada rəqəmsallaşma, daha dərin iqtisadi koordinasiya ilə birlikdə hər iki ölkə üçün əhəmiyyətli faydalar açmaq potensialına malikdir. Birgə və regional və beynəlxalq tərəfdaşlarla işlədikcə, Azərbaycan və Türkiyə inkişaf etmiş iqtisadi

inteqrasiya, artan ticarət və daha güclü əlaqə ilə əlamətdar olan gələcəyə doğru mühüm addımlar ata bilər. Bu əməkdaşlıq söyləri təkcə bu iki xalqa fayda vermir, həm də regional iqtisadi artıma və sabitliyə töhfə verir.

Ədəbiyyat

1. Əhmədov Ə., Hacıyev M., (2010), Azərbaycan iqtisadiyyatı. Dərslik, Bakı, Səda, 177.
2. İpek İ.H. (2020), Azərbaycan Ekonomisi: Geçmiş, Bugünü, Geleceği. Ankara, Palme Yayıncılık, 436.
3. Kalaycıoğlu E. (2022), Azərbaycan Ekonomisi ve Türkiye İlişkileri. İstanbul, Beta Basım Yayın Dağıtım, 349.
4. Oğan S. (2021), Azərbaycan. İstanbul, Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı Yayını, 345.
5. Yıldırım İ. (2021), Azərbaycan Ekonomisi: Petrol Zenginliği, Bölgesel Yapı ve Ekonomik Kalkınma. Ankara, Seçkin Yayıncılık, 300.
6. Yıldız K. (2022), Azərbaycan Ekonomisi: Sorunlar, Çözümler ve Perspektifler. İstanbul, Detay Yayıncılık, 328.
7. www.stat.gov.az